

Forint, fasiszta

VISSZHANG - LXV. évfolyam, 48. szám, 2021. december 3.

Gerő András remek dolgozatot írt a forintról (*A forint arcai*, *ÉS*, 2021/46., nov. 19.), pénzünket térbeli és kulturális összefüggésekbe helyezve. A kitűnő munkához – dióhéjban – egy kis időbeli áttekintést illesztenék. Amikor először tarthattam a kezemben magyar pénzeket, az akkor még értékes ötforintoson Dózsa György, a tízforintos bankjegyen Petőfi Sándor, a húszforintosról ismét Dózsa György tekintett ránk. Az akkor legnagyobb címlet, a százforintos Kossuth Lajost ábrázolta. Íme, az osztályharcos történelemszemlélet maga. Az 1980-as évek azonban változást hoztak: Bartók és Ady került a legértékesebb bankjegyekre. Ez félreérthetetlen paradigmaváltás volt a kultúra irányába. Érdekes, hogy emlékezetem szerinti az ötvenforintos érme egyik változatán az MTA, a másikon – egy újabb fordulatot előre jelezve – Deák Ferenc volt látható.

Szakály Sándor mint abszolút profi hadtörténész nagy élvezettel igazítja ki a nem hadtörténész szerzőket. Ha azonban kilép legszűkebb szakterületéről, a legvitathatóbb történéseink egyikévé válik. Legutóbb azt tette szóvá (*C[z]iffra számárságok*, *ÉS*, 2021/47., nov. 26.), hogy Németországra nem alkalmazható a fasiszmus fogalma, mert az olasz jelenség. Nos, ha a szigorúan vett szakirodalmat nézzük, valóban: a történészek Hitler Németországát évtizedek óta csak és kizárólag nemzetiszocialistának, nácinak nevezik, a fasiszta jelzőt pedig az olasz pártra, tömegmozgalomra, korszakra alkalmazzák csupán. Még sincs Szakálynak teljesen igaza. Ugyanis, ellentétben a szaktörténészekkel, a sajtó, a politikusok, a közbeszéd a fasiszta fogalmát szélesebb értelemben használja, általában a szélsőjobboldali pártokra, személyekre, rendszerekre. Oly gyakran, mindennaposan, hogy azt nem lehet vagy legalábbis nem érdemes fölényeskedve lesöpörni az asztalról. Még történészek is (nem csak marxisták, nem csak a távoli múltban, nem csak a volt szovjet blokkban) alkalmazzák a fasiszmusnak ezt a tágabb jelentését. Nem ez az egyetlen eset, amikor érdemes belátni, a szaknyelv és a köznyelv eltérhet egymástól.